

Missnöje och besvikelse bakom våld

I början av maj skakades Sydafrika av våldsamma attacker mot utlänningar. Folk mördades, lemlästades, brändes. Det började i en av Johannesburgs förorter, men spred sig till Kapstaden, Durban och flera andra städer. Över 60 personer dog och tiotusentals blev bestulna på sina tillhörigheter när de tvingades lämna sina hem och söka skydd på polisstationer, kyrkor, skolor och i tältläger som upprättades utanför städerna. Hur kunde detta hända?

SEDAN VÅLDET BRÖT UT har regeringen kritiserats hårt. Inte bara för att president Thabo Mbeki under flera dagar förnekade att det var kris i förorterna. Först när många redan dött kallade han in militären för att lugna situationen. Och inte bara för att han inte ville ta hjälp av FN för att försöka förhandla med utlänningarnas hemländer för att underlätta återflyttning. Nej, den mesta kritiken riktades mot att regeringen, med Thabo Mbeki i spetsen, anses vara själva orsaken till att attackerna startade. Den sydafrikanska regeringen har helt enkelt misslyckats med sin fördelningspolitik. Den har inte levererat det den lovade vid befrielsen 1994. Fortfarande är alltför många utan arbete (runt 40 procent om man räknar in dem som slutat leta efter jobb), nästan halva befolkningen, runt 20 miljoner, lever i extrem fattigdom, bostadsbyggandet går alldeles för långsamt (två av tio sydafrikaner lever i informella bostättningar) och alltför många har inte tillgång till el, vatten och sanitet.

Från händelsernas centrum kunde vi under de våldsammaste dagarna höra förövarnas ilska över att utländska medborgare till exempel fått möjlighet att köpa hus under det subventionerade bostadsprogrammet, medan sydafrikanerna själva fick fortsätta att bo i skjul. "Jag har stått i kö i flera år, hur kommer det sig att en från ett annat land nu bor i ett hus, men inte jag?" frågade en man under en TV-sändning.

MEN MÅNGA REAGERADE OCKSÅ med förfäran, sorg och avsky. Demonstrationer, upprop på internet och pressuttalanden gjordes varje dag. Winnie Madikizela-Mandela beskrev händelserna som den största tragedin i Sydafrika sedan apartheidens fall. Hon höll med om att regeringens politik var orsak till händelserna. Samma sak visade en rapport från *Institute for Democracy in South Africa* (IDASA): Orsaken är huvudsakligen fattigdomen och besvikelsen över att ingen förändring skett, sammanfattade forskarna.

Men det finns också de som anser att det också finns en djupare orsak till det inträffade. En medveten politisk ideologi som har fått lov att utvecklas efter apartheid.

– Den bild folk har fått av utlänningar genom politikerna är att de är här för att ta och inte för att ge. Om man då lägger till att de känner sig övergivna av regeringen är det inte konstigt att reaktionen blir att ta saken i egna händer, säger Michael Neocosmos, professor i sociologi.

Enligt Michael Neocosmos har statens och politikernas budskap under många år varit att Sydafrika invaderas av illegala utlänningar, som hotar den nationella stabiliteten och utvecklingen och kommer hit och tar resurser och jobb från sydafrikanerna.

Polisen har vid ett flertal tillfällen kritiserats för hur de behandlat invandrare och till exempel inte ingripit vid brott. Media spår på och refererar till utlänningar på ett negativt sätt. Det är inte konstigt att folk blir rädda, arga och främlingsfientliga, menar Michael Neocosmos.

I EN UNDERSÖKNING SOM GJORDES av *Southern African Migration Project* redan 2006 visade det sig att sydafrikaner är extremt främlingsfientliga. 78 procent vill inte ha någon invandring alls. De som kunde tänka sig invandring, om det finns jobb, minskade från 29 procent 1997 till 23 procent 2006.

– Ja, folk är främlingsfientliga. Det spelar ingen roll vilken klass man tillhör, var man bor, kön eller etnicitet, främlingsfientligheten går över alla gränser, säger Michael Neocosmos.

Enligt Michael Neocosmos finns det också en känsla hos sydafrikaner att man är bättre än resten av Afrika. Landet är mer industrialiserat, demokratiserat och mer avancerat. Detta visar också undersökningen *FutureFact Survey* som tittat på sydafrikaners attityder de senaste tio åren. I den visar det sig att två tredjedelar anser att sydafrikaner är överlägsna människor från andra delar av Afrika och att sydafrikanerna ska se om sitt eget hus och inte oroa sig över resten av Afrika.

– Ska det bli någon förändring måste vi tänka på ett annat sätt. Alla måste ställa upp och vara starka: kyrkor, organisationer och politiker. Vi måste komma ihåg vad det står i "Freedom Charter": Sydafrika tillhör alla som bor där, avslutar Michael Neocosmos.

MARI DAHL ADOLFSSON

Det finns en känsla hos sydafrikaner att man är bättre än resten av Afrika. Landet är mer industrialiserat, demokratiserat och mer avancerat.